

**Tiesību Zinātņu Pētniecības Institūts sadarbībā ar
Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti, laikrakstu “Dienas Bizness” un žurnālu “Jurista
Vārds” rīko zinātnisku konferenci**

„Valsts konsekvence tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā”

2016. gada 29. janvāris plkst. 12.30 – 12.45

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes konferenču zāle

Kaspars Rācenājs¹

Referāta

“Tiesiskā paļāvība nodarbinātības attiecībās”

tēzes

1. Tiesiskajam regulējumam sociālās politikas jomā ir jābūt pietiekami stabilam un nemainīgam, lai indivīds varētu droši plānot savu nākotni, vadoties no tiesību normām. Tādējādi tiesību normās noteikto tiesisko regulējumu nedrīkst mainīt nepamatoti bieži, jo nesamērīgi biežas izmaiņas tiesiskajā regulējumā apgrūtina likumu ievērošanu.²
2. Tiesību aktu un koplīgumu normu neievērošana mazina efektīvu nodarbinātības aizsardzību, kaitē darba ņēmējiem, likumpaklausīgiem uzņēmumiem, sabiedrībai un ekonomikai kopumā. Galvenā atbildība par atbilstības tiesiskajam regulējumam veicināšanu gulstas uz valdībām, bet darba devējiem, darba ņēmējiem un viņu organizācijām ir sava loma, veicinot un nodrošinot tiesību aktu un koplīgumu normu ievērošanu.³
3. Pastāvīgas pārmaiņas, ieskaitot tehnoloģiju attīstību, globalizāciju, izmaiņas politikā, uzņēmējdarbības modeļos un praksē ir būtiski mainījušas nodarbinātības formas un darba pasauli. Dažos gadījumos šīs pārmaiņas ir veicinājušas jaunas iespējas nodarbinātības un ekonomikas izaugsmei, taču vienlaikus tās izaicināja spēkā esošo nodarbinātības aizsardzības tiesisko regulējumu.⁴
4. Tiesiskās paļāvības princips neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Vienlaikus, arī grozot tiesisko regulējumu, valstij ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība.⁵
5. Atbilstoši Valsts prezidenta 2012.gada 12.decembra rīkojumam Nr.7 valstij jānodrošina pārskatāms, kvalitatīvs un ikvienam uztverams normatīvais regulējums.⁶ Saeimas pienākums

---

¹ Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības konsultants darba tiesisko attiecību jautājumos.

² Satversmes tiesas 2004.gada 26.oktobra spriedums lietā Nr. 2004-03-01, 9.2. punkts.

³ Reports of the Committee for the Recurrent Discussion on Social Protection (Labour Protection): Resolution and conclusions submitted for adoption by the Conference. Conclusions concerning the recurrent discussion on social protection (labour protection).

⁴ Plašāk sk. N.Mickeviča. 2015.gada jūnija ziņojums “Starptautiskās Darba konferences 104.sesijas pārskats”. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība.

⁵ Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra spriedums lietā Nr.2009-08-01, 23. punkts.

⁶ Valsts prezidenta 2012.gada 12.decembra rīkojums Nr.7 Par priekšlikumu izstrādi likumu grozījumu skaita un apjoma samazināšanai.

ir rūpēties par to, lai tiesību normas tiktu formulētas tik nepārprotami, ka tās varētu interpretēt pareizi.⁷

6. Demokrātiskā valstī skarto sabiedrības grupu iesaistīšana lēmumu pieņemšanas procesā ir nozīmīgs pilsoniskās sabiedrības līdzdalības veicināšanas mehānisms. Īpaši vēlams būtu attiecīgo sabiedrības grupu viedokli uzklaut tādās situācijās, kad pieņemamais normatīvais akts ierobežo tām Satversmē garantētās pamattiesības.⁸
7. Strādājošo intereses nodarbinātības attiecībās tiek pārstāvētas ar arodbiedrību starpniecību, kurām ir tiesības normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā piedalīties normatīvo aktu projektu un politikas plānošanas dokumentu projektu izstrādē un sniegt atzinumus par šiem projektiem, ja tie skar vai var skart strādājošo darba, ekonomiskās, sociālās un profesionālās tiesības un intereses.⁹
8. Darba tiesībās vispārēji atzīts, ka viena no līguma pusēm – darbinieks – atrodas ekonomiskajā ziņā vājākā pozīcijā, tādēļ tai papildus nepieciešama īpaša tiesiskā aizsardzība.¹⁰ Līdz ar to valstij ir īpaši atbildīgs uzdevums aizsargāt nodarbināto paļāvību, kas radusies uz noteiktu tās tiesību saglabāšanu vai īstenošanu, ietverot arī valsts pienākumu pildīt saistības, ko tā uzņēmusies pret personām.
9. Nodarbinātības aizsardzība un sociālā aizsardzība ir savstarpēji papildinošas un kopā nodrošina sociālo drošību, kas ir nepieciešama darba ņēmējiem un viņu ģimenēm. Nodarbinātības apstākļu tiesiskais regulējums tādās jomās kā atlīdzība, darba laiks, darba un veselības aizsardzība un maternitātes aizsardzība ir centrālais elements efektīvas un iekļaujošas nodarbinātības aizsardzībā. Efektīvas sociālā dialoga un koplīgumu pārrunu sistēmas veicina šādu aizsardzību.¹¹

---

⁷ Satversmes tiesas 2010. gada 19. jūnija spriedums lietā Nr.2010-02-01, 9. 4.1. punkts.

⁸ Satversmes tiesas 2009.gada 26.novembra spriedums lietā Nr. 2009-08-01, 17.2. punkts.

⁹ Sīkāk. skat. N.Mickeviča, K.Rācenājs. Arodbiedrību likums ar komentāriem. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Rīga. 2015. 79. - 80.lpp.

¹⁰ Satversmes tiesas 2005.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.2004-10-01, 9.3.1.punkts.

¹¹ Reports of the Committee for the Recurrent Discussion on Social Protection (Labour Protection): Resolution and conclusions submitted for adoption by the Conference. Conclusions concerning the recurrent discussion on social protection (labour protection).